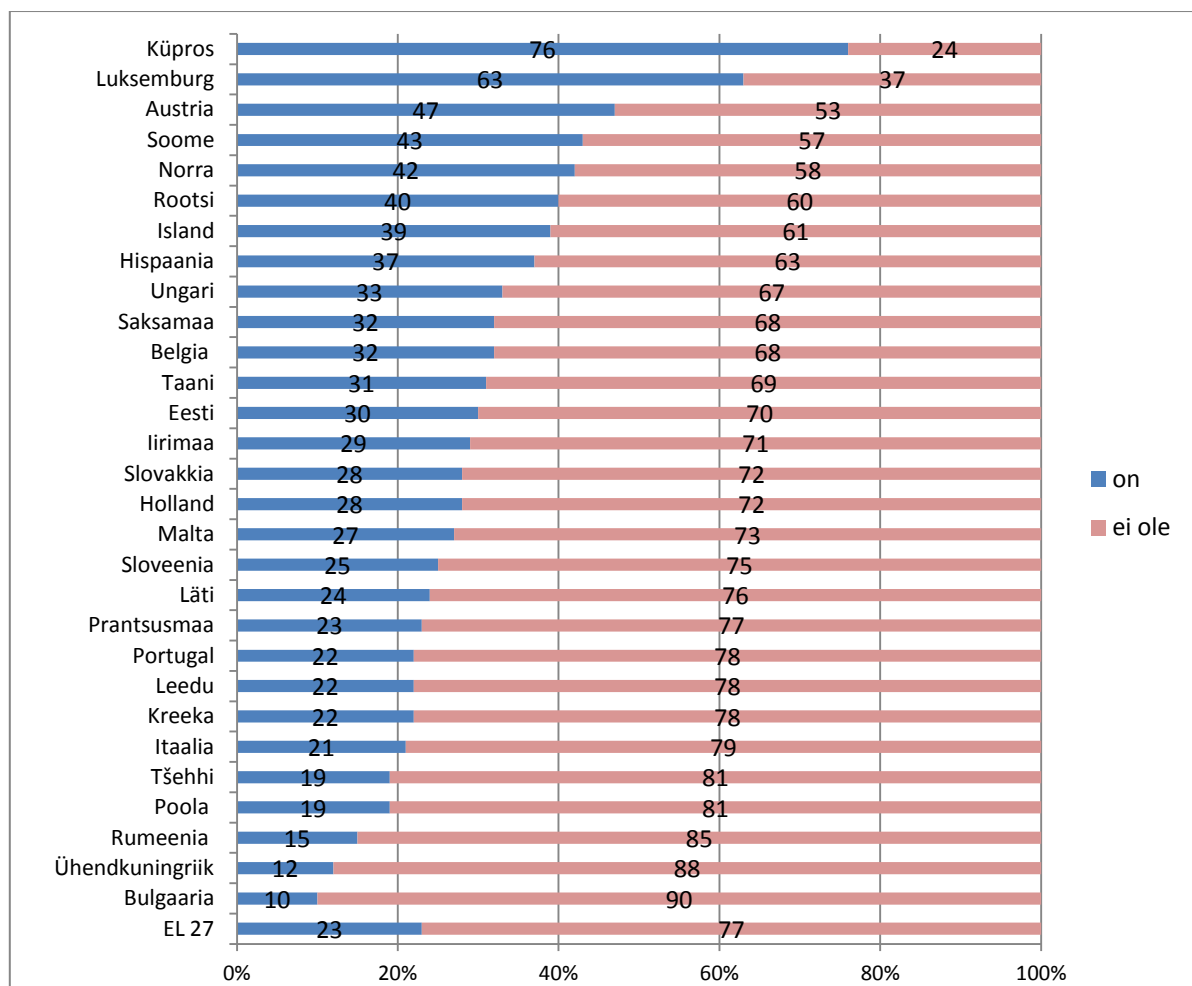

Suhtumine teistes Euroopa riikides õppimisse ja töötamisse

Välismaal õppimine on muutunud Eesti noorte seas aasta-aastalt populaarsemaks. Hiljutine keskkooliõpilaste küsitlus näitas, et ca 60% vastanutest soovib jätkata oma haridusteed välisülikoolis ja vaid 10% on kindel, et just Eesti ülikoolid pakuvad neile soovitud võimalusi. Kaugeltki mitte kõik õppima läinutest ei plaani pärast välisülikooli lõpetamist Eestisse naasta, veelgi enam – umbes kolmandik peab Eestisse tagasitulekut isegi väga ebatõenäoliseks. Sellise tulemuse sai õppimisvõimaluste tutvustamisega tegelev mittetulundusühing *Dream Foundation Eesti* keskkooliastme noorte hulgas sel kevadel tehtud küsitlusega.¹

Kui paljud meie noortest on tegelikult välismaal õppinud, näitab 2011. aasta mais valmis saanud Eurobaromeetri küsitluse aruanne², mille alusel on tehtud järgmine diagramm.

Joonis 1. Vastused küsimusele: „Kas olete kunagi elanud või elate praegu välismaal õppimise eesmärgil?“ (% kõrgkooli lõpetanud kuni 35-aastastest noortest)

¹ Vahemikus oktoober 2010 kuni märts 2011 korraldatud küsitluse tulemused näitavad 1216 gümnaasiumiastme ja kutsekooli õpilase arvamust. <http://www.maaleht.ee/news/uudised/elu/valismaal-oppijad-eestisse-ulikooli-naasta-ei-soovi.d?id=45200395>

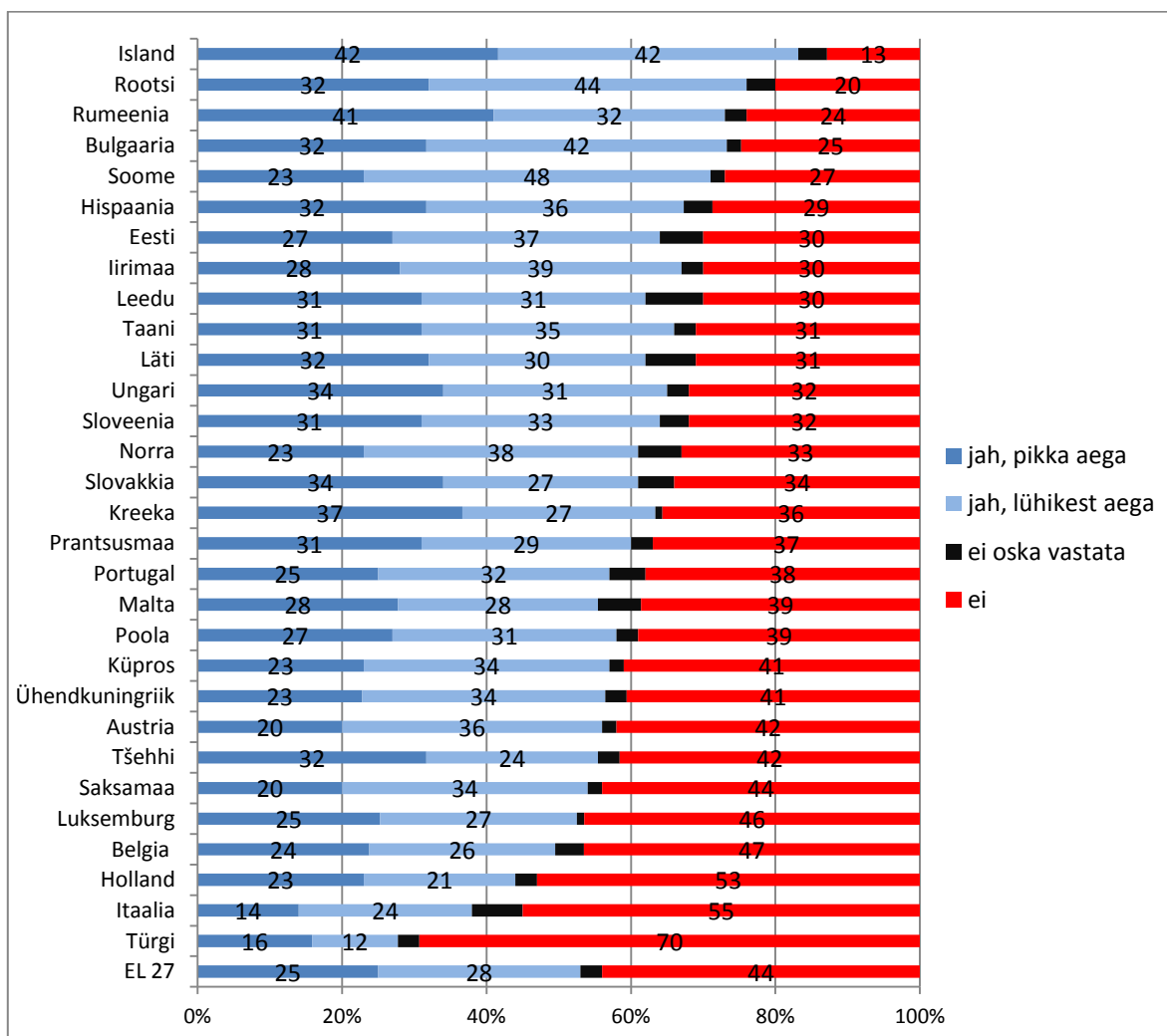
² Eurobarometer Flash Nr 319b – Youth on the move. Küsitlus korraldati telefoniintervjuudena veebruaris 2011 kõigis ELi liikmes- ja kandidaatriikides (+Norra). Eestis oli küsitluseks firma Saar Poll, vastajaid vanuses 15–35 aastat oli Eestis 1008. http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_319b_en.pdf

Küsitluse tulemuste alusel võib öelda, et riikide võrdluses paistavad Eesti noorte võimalused välismaal õppida üsna suured. Eesti üliõpilastest on välismaal lühemat või pikemat aega õppinud umbes 30% (joonis 1). Andmete üksikasjalikum analüüs näitab, et siiski vaid ligikaudu pooled sellest 30%-st on õppinud välismaal kauem kui kolm kuud. Kui võrrelda Eestit lähinaabritega, siis tuleb öelda, et lõunanaabrite olukord on üsna sarnane: Lätis on rohkem kui kolm kuud välismaal õppinuid 13% ja Leedus 12%. Soomes on aga ligi kaks korda rohkem (26%) üliõpilasi, kelle ülikooli aja sisse jääb ka pikemat aega välismaal tudeerimine.

Üldiselt näitavad andmed (joonis 1), et õppimisvõimaluste mitmekesistamine välisriigis õppimise võimaldamisega on iseloomulik pigem ELi väiksematele riikidele (nt Küpros, Luksemburg, Soome, Austria), kus ülikoolid ei suuda pakkuda nii suurt erialavalikut. Samas tuleb märkida, et välismaal õppimine on seotud ka üliõpilase materiaalsete võimalustega (see on reeglina kallim). Seega on noorte valikul kodu- ja välismaa ülikooli vahel ühtede eelistamiseks teistele üsna erinevad põhjused. Koduülikooli valiku põhjuseks võib ühelt poolt olla välismaale minekuks vajalike tingimuste puudumine kodumaal (nt Bulgaaria), teiselt poolt aga vastupidi – soodsate ja mitmekesiste õppimisvõimaluste olemasolu koduriigis endas (nt Ühendkuningriik).

Milline on aga ELi noorte valmisolek töötada mõnes teises Euroopa riigis?

Joonis 2. Vastused küsimusele: „Kas teile meeldiks tulevikus töötada mõnes teises ELi riigis?“ (%)

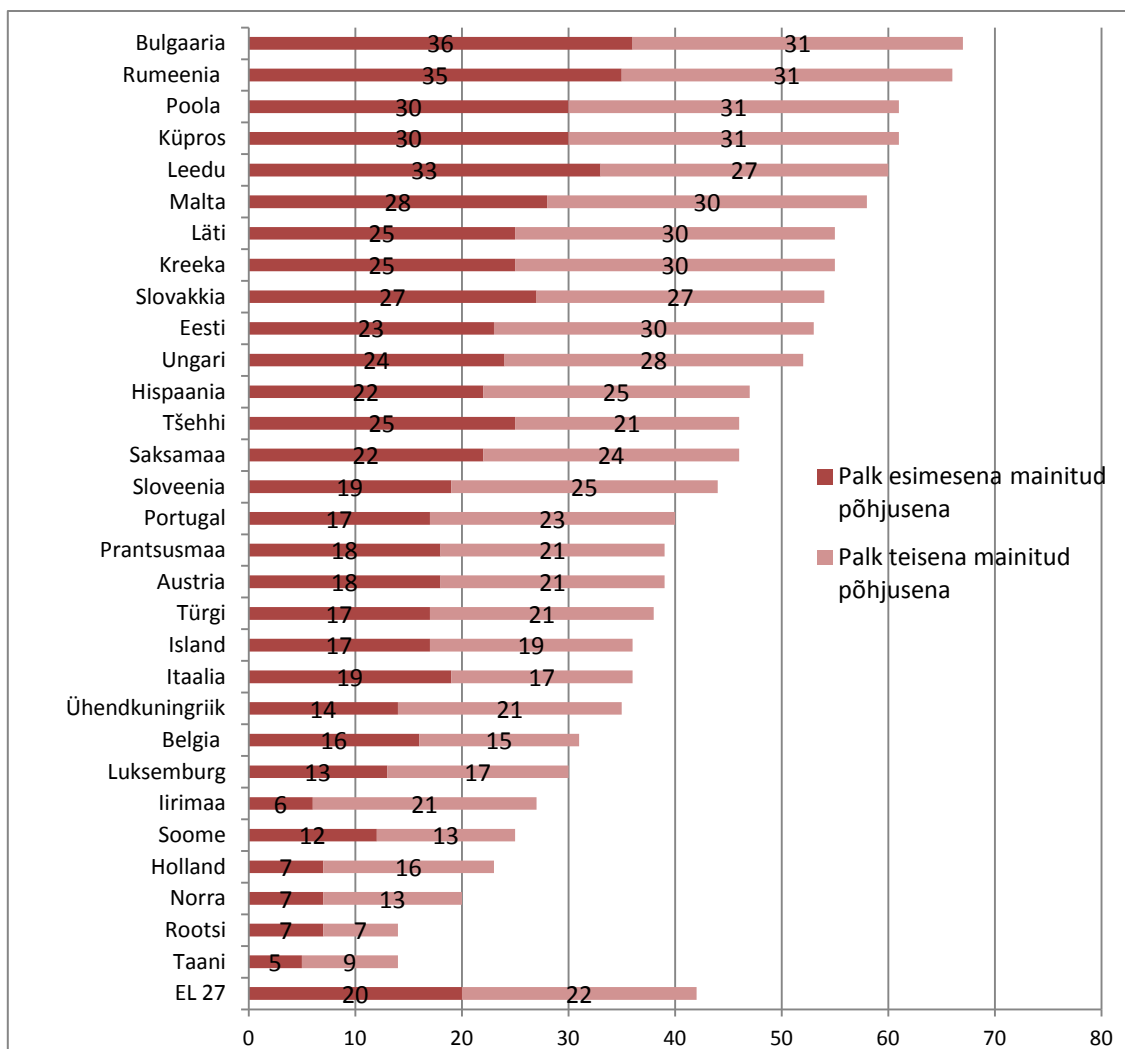

Euroopa Liidu üks põhivabadusi – isikute vaba liikumine – kehtib kõigi riikide jaoks võrdselt, kuid võimalusse vabalt üle ELi töökohti valida suhtutakse liikmesriikides vägagi erinevalt. On huvitav märkida, et noorte inimeste välismaal töötamise soovi järgi ei saa jagada ELi riike nii nagu enamasti tehakse: vanadeks ja uuteks liikmesriikideks, rikasteks ja vaesteks või siis Põhja- ja Lõuna-Euroopaks. Diagrammilt (joonis 2) on näha, et enamiku riikide noortel on küllaltki suur huvi lühemat või pikemat aega välismaal töötada. Samuti paistab, et välismaal töötamise soovi ei mõjuta eriti riigi üldine elatustase. Nii nagu on vaesemate ja uute ELi liikmesriikide (Rumeenia, Bulgaaria, Eesti, Läti, Leedu jt)

elanike hulgas neid noori, kellele meeldiks välismaale tööle minna, on selliseid inimesi ka rikkamates riikides (Rootsi, Soome, Taani). Eesti noortest soovib peaaegu kaks kolmandikku lühemat või pikemat aega välismaal töötada.

Miks eelistavad noored välismaale tööle minna?

Joonis 3. Küsimusele: „Milline on peamine põhjus, miks soovitakse minna tööle välismaale?“ variandiga: „Palk koduriigis ei ole piisav mõistliku elustandardi tagamiseks, kuigi vabu töökohti leiduks ka kodumaal“ vastanute %

Noorte vastustest selgub ootuspäraselt, et paljude jaoks on üheks olulisemaks põhjuseks välismaale tööle siirdumisel saadav töötasu. Riikide võrdluses on selgelt näha, et mida kõrgem on koduriigi elanike majanduslik heaolu, seda väiksem motivaator on teise riiki töötama minekul palk.

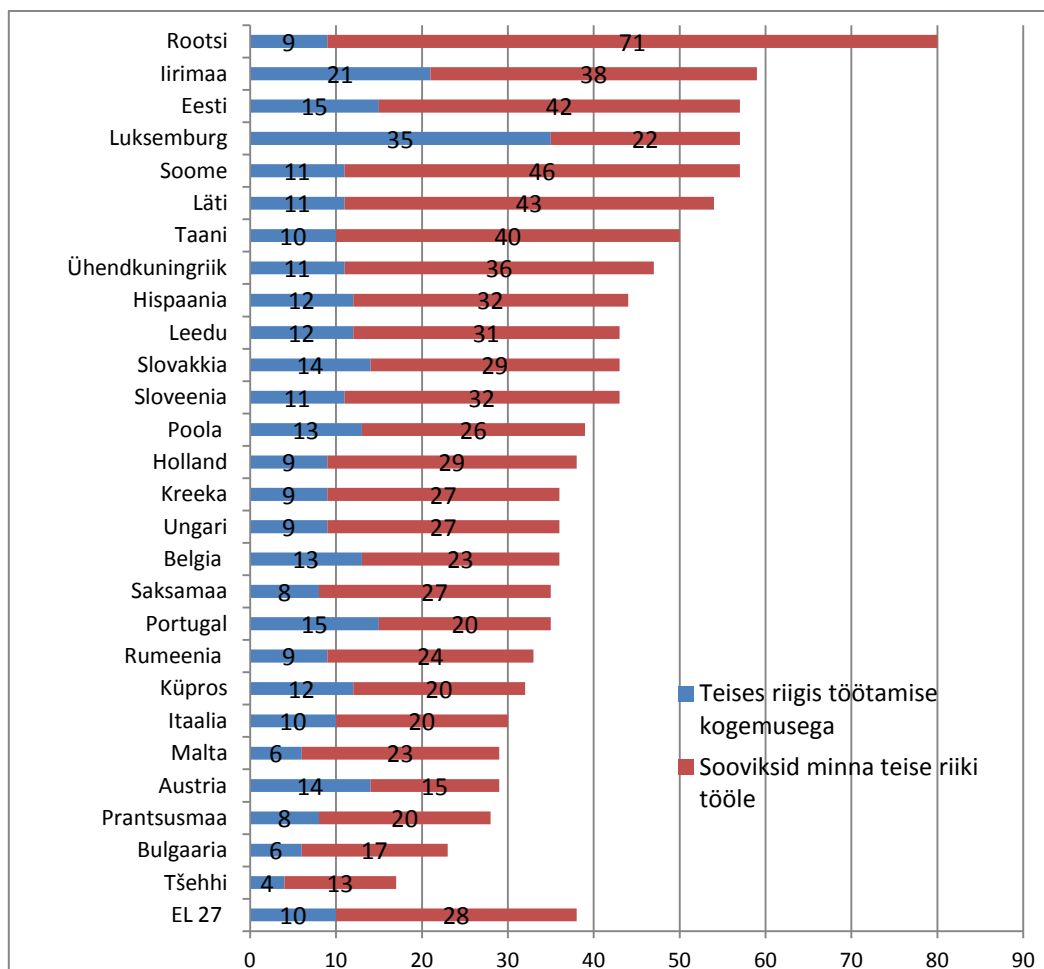
Hiljuti avaldati ka värsked ELi riikides läbi viidud küsitluse tulemused, mis esindavad kogu täiskasvanud elanikkonna arvamusi võimalusest töötada mõnes teises Euroopa riigis (joonis 4). Eurobaromeetri küsitlus siseturu ja tööjõu liikumise kohta³ näitab, et olukord on riikide lõikes erinev. Luksemburgi elanikest on töötanud välismaal 35%, ka Iirimaa elanikest on üsna suurel osal (21%) välismaal töötamise kogemus. Eesti ja Portugal on välismaal töötanud inimeste osakaalu järgi järgmised riigid ning neis on keskmiselt 15% elanikest töötanud välismaal pool aastat või kauem.

Soov välismaal töötada ei ole suur mitte ainult Eestis, Lätis, Leedus, Slovakkias ja teistes Ida-Euroopa riikides, vaid ka näiteks Rootsis, Taanis ja Soomes. Tähelepanuväärne osa (42%) Eesti elanikest sooviks minna tulevikus mõnda teise riiki tööle. Eesti inimeste senine välismaal töötamise kogemus ja soov mujal töötada ongi silmatorkavalt suured.

³ Special Eurobarometer 363: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_363_en.pdf, september 2011. Eestis küsitles Emor 1003 siin püsivalt elavat üle 15 aasta vanust ELi kodanikku.

Näiteks Tšehhi inimeste käitumine ja soov on eestlaste omast täiesti erinev: seni on ainult 4% elanikest töötanud rohkem kui pool aastat välismaal ja vaid 13% sooviksid töötada pikemalt mõnes teises ELi riigis.

Joonis 4. Küsimused: „Kas olete töötanud või töötate praegu mõnes ELi liikmesriigis?“ (arvestatakse töötamise perioodi, mille pikkus on olnud vähemalt pool aastat) ja „Kas te sooviksite minna tööle mõnda teise ELi riiki?“ (%)

Kokkuvõtteks võib öelda, et motiivid välismaal töötamise eelistamiseks võivad olla väga erinevad. Avatud tööturg võib tähendada ELi riikide inimestele nii suuremat kultuurilist avatust kui ka võimalust enda ja oma perekonna toimetulekut paremini tagada. Nagu näha, võib suur osa elanikest nii kõrge heaolu tasemega riikides, nagu Rootsi ja Soome, kui ka näiteks Eestis ja Lätis soovida tööle minna mõnda teise riiki. Kui enamiku bulgaarlaste jaoks on töörande põhjuseks esmajoones teises riigis teenitav otsene rahaline tulu, siis rootslastele on arvatavasti olulisemad enda proovilepanek teises kultuurikeskkonnas, huvitavamad tööalased projektid või oma elu ja tööalase karjääri rikastamine uue kogemusega.

Suure osa kõrgkoolis õppivate ELi riikide noorte käitumismustriks on kujunenud osaliselt välismaal õppimine ja seejärel avatud tööturul karjäärivõimaluste otsimine üle kogu Euroopa. Eesti noored on seejuures ühed aktiivsemad. Elanike lühiajaline õppe- või töörande ei ole probleem ühelegi riigile. Kuid madala heaolu tasemega riikidel (sh Eesti) on oluline luua võimalused selleks, et suurem osa õppe- ja töörandajatest kodumaale tagasi tuleksid.

Marika Kirch
nõunik
tel 6508